

Організація виховної роботи в закладах освіти і педагогічна рефлексія в умовах карантину

Потужним стратегічним ресурсом, який впливає на якість і потенціал суспільства, забезпечує умови для інформаційно-інтелектуального та морально-духовного розвитку громадян є освіта і виховання. Але час, який через пандемію змінює системи і способи організації світового співтовариства, і перед освітою ставить значні виклики, вимагає оновлення інтегральних характеристик як навчання, так і виховання.

В цих умовах динамічних трансформацій ми все глибше усвідомлюємо, що першочергове завдання педагогів – це не тільки дати знання, забезпечити виконання державних стандартів освіти, а й вміти створити простір для фізичного, духовного і морального убезпечення дитини, професійно допомогти їй вибрати життєво ціннісні орієнтації, переконати, що від неї самої, від культури людських стосунків залежить перспектива життя.

Педагогі прощай нелегкий шлях випробувань карантином і, звісно, що кожен для себе уже визначив індикатори успіху і червоні лінії невдач. Використання інтернет-ресурсу, онлайн-технологій дистанційної освіти, спілкування в соціальних мережах з учнями і батьками – все це засвідчило про досить-таки високий інформаційно-інтелектуальний ступінь педагогічної спільноти. Перехід до суспільства технологічних пріоритетів, справді, захоплює, бо робить нас людьми цивілізованими і прагматичними, які бачать свою перспективу у синергійних моделях мислення, можливостях доведення швидкості перебігу всіх буттєвих процесів до швидкості думки, розробці проєктів сюрреалізму, віртуалізму. Але саме в час пандемії ми мали б збагнути ще одну істину: навіть високі технології – не панацея від усіх проблем і кризових станів. Адже сьогоденні реалії означені серйозними викликами. У соціальному сегменті це – хвороби, зубожіння середніх верств населення і надмірне багатство олігархів, у морально-правовому – порушення норм моралі, громадянських, політичних прав і свобод людини. У гуманітарній сфері також є чимало деформацій, відбувається формалізація, підміна понять та пріоритетів, кібербулінг, програмно-ресурсний плагіат, можливість привласнення чужого інтелектуального продукту, ідентифікації себе із технократичним простором у сенсі сполучної ланки або засобу для величезної не контролюваної кількості інформаційних систем, фейків, платформ тощо.

Зауваживши ці ризики сучасних реалій, важливо було б нам, освітянам, уже сьогодні визначитись не тільки із методологічними та концептуальними заса-

дами організації інтелекту, інноваційного протезічного типу мислення, тестового вправлення до розумової діяльності, а зосередитись і на виховних пріоритетах: на вихованні особистості, спрямованої на морально-духовні, суспільнозначимі ідеали, культурно-історичний досвід, самовдосконалення, в якій сформовані життєві компетентності і почуття відповідальності за утвердження принципу людиноцентризму в «інобутті» XXI століття.

Освіта у силовому полі цих завдань потребує педагога не з авторитарним стилем, а класного компетентного коуча, вихователя-тьютора, методиста-модератора, які зуміють створити інноваційну виховну систему, адаптовану до потреб дитини. Щодо інновацій, то маємо визнати, що сьогодні їх є чимало, але усе нове завжди потребує фільтрування на предмет гуманістичного потенціалу та впорядкованості.

Тому для створення інноваційної гуманістичної виховної системи підтримки, яка мобільно реагує на індивідуальний розвиток потреб, інтересів особистості учня, пропонуємо педагогам скористатись певними індикаторами і критеріями. Найперше це:

- убезпеченість, тобто основною складовою виховної системи має бути безпечний для дитини простір;
- допомога учневі у формуванні самосвідомості і в ціннісному виборі;
- формування компетентностей, спрямування на самореалізацію;
- прилучення дітей до національних, загальнолюдських цінностей, формування в них патріотичних почуттів і суспільно-відповідних правил поведінки;
- формування громадянської відповідальності;
- сприяння творчій ініціативи та креативності.

Щоб виховна система підтримки оптимально реалізовувала усі функції, необхідно, аби її рівноправними суб'єктами поряд з педагогом були діти; у цьому й полягатиме її головна відмінність від виховної системи впливу, де дитина переважно є предметом, об'єктом виховання.

Перевагою гуманістичної виховної системи є відкритість. Важливою умовою ефективності виховної системи школи є об'єднання дітей і дорослих у виховний простір партнерів хоча і різнорідний за своїми функціями □ діти, педагоги, батьки, наставники (коучі) з громадських організацій. Спілкування дітей між собою, дітей і дорослих завжди утверджує певні довірливі відносини, що й визначає виховний потенціал системи.

Новизна гуманістичної системи підтримки у тому, що на відміну від виховної системи впливу, яка передбачає тільки індивідуальний підхід, парадигма ви-

ховної гуманістичної системи передбачає індивідуалізацію. Тобто, створення умов для саморозвитку як процесу інтеграції природодоцільності, соціальнодоцільності і свобододоцільності. Ось у цьому, власне, є її системна інноваційність.

Класним керівникам важливо пам'ятати, що у виховній практиці забезпечення свобододоцільності має інтегрувати в собі два процеси: забезпечення «свободи від чогось», що означає внутрішнє вивільнення від того, що заважає розвиватись, і виховання «свободи, волі для чогось», що означає створення максимально сприятливих умов для творчої самореалізації і розвитку. На заняттях, в позакласній роботі класний керівник має надати можливість, свободу учневі самому звільнитись від поганої звички, але, водночас, учень при цьому отримує свободу набути якоїсь доброї якості характеру, чи життєвої компетентності, чи практичних здатностей.

У контексті концептуальних положень Нової української школи про наскрізне виховання, саме інноваційна виховна система підтримки зможе забезпечити хо-лістичний, компетентнісний підхід на культурологічних принципах людиноцентризму.

І ми, в такий спосіб, допоможемо кожному учневі осмислити фундаментальні для його особистісного становлення речі:

- імператив самоцінності й цінності іншої людини (утверджені своєю унікальністю і неповторністю);
- відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе і за свою гідність;
- мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони потрібні нам уже сьогодні;
- справжньою запорукою успіху людини у всьому є лише особисте осмислене зусилля. (Це не зробить хтось інший. Це може зробити лише я через наполегливу працю...);
- безкорислива любов і турбота про іншу людину робить Вас величнішим;

У цьому контексті логічно буде зацентруватись і на технологічній інноваційності, реалізації інноваційних цілей і пріоритетних виховних задач, визначених Законом України «Про повну загальну середню освіту».

«Виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу в закладах освіти, що має спрямовуватися на формування:

- відповідальних громадян, які здатні до усвідомленої діяльності з вектором добротворчості;
- поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина; нетерпимості до приниження

до 2020/2021 навчального року

честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками;

- патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, традицій і надбавь Українського народу;

- усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення, проявів корупції та хабарництва, усвідомленої обов'язку у разі потреби захищати суверенітет і територіальну цілісність України;

- громадянської культури та культури демократії;

- культури та навичок здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;

- прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;

- почуттів доброти, милосердя, толерантності, терпимості, шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальності за свої дії».

Особлива значимість виховної системи підтримки стала очевидною в умовах карантину. Саме у цей період наші діти найбільше потребують справжньої людської підтримки від своїх педагогів. Задля комунікації з учнями щодо реалізації онлайн-проектів формування у них ціннісних орієнтацій і компетентностей пропонуємо проводити:

- онлайн заняття «Марафон унікальних справ» для лідерів учнівського самоврядування. Он-лайн проекти для учнівського самоврядування «Твоя дорожня карта під час карантину», «Твій психолог», «Створюємо лігу юного правознавця». Челенджі «Скажи вірусу ні», «#ВСЕБУДЕДОБРЕ», «#Дякую лікарям», «#Не будь байдужим, умій підтримати тих, хто поряд з тобою».

- флеш-моб «#НА КАРАНТИНІ З КОРИСТЮ», під час якого учні у соціальних мережах виставлять фото вдома з зазначеним хештегом, а також відмітять своїх знайомих, аби ті приєдналися до флеш-мобу.

Наголошуємо, що для дієвої організації виховного процесу в умовах дистанційної роботи закладам освіти варто використовувати свої офіційні сайти, створивши окремий розділ, наприклад: «Про виховання дистанційно», «Важливі події в родині під час карантину», «Цікаві зустрічі в режимі OnLine» тощо. Орієнтовна структура цього розділу може мати такі елементи: клас, у якому навчаються учні; виховна тема; посилання на електронні ресурси, які рекомендовано для засвоєння; практичні завдання для виконання; терміни їх виконання; посилання та час проведення вебінару (за необхідності); адреса електронної пошти закладу освіти, або класного керівника, на яку потрібно надіслати результати виконання роботи.

Ми знаходимося у складній ситуації. Чи буде вона кращою – залежить від усіх нас.

В умовах карантину (на веб-сайтах закладів освіти, в чатах, в онлайн групах педагогів/батьків/учнів, Viber та інші) пропонуємо тематику для спілкування:

«Праця запобіжних тривоги і депре-

сії», «Як не піддатися загальній паніці», «Вплив засобів масової інформації на психіку дітей», «Поради щодо зберігання спокою», «Перебування в соцмережах під час карантину: фейки та перевірка фактів», «Як не перетворити дім на пастку для батьків та дітей – корисні поради», «Як важливо навчитися опанувати себе та керувати своїми емоціями» та інші.

Консультавання батьків індивідуально, рідше групове (онлайн режимі, Skype режимі, телефонному режимі та інші).

Орієнтовна тематика: «Яким чином поліпшити соціальну ізоляцію?», «Ненав'язливі поради дітям під час карантину?», «Яким чином цікаво організувати спільне дозвілля?», «Як розмовляти з дітьми про коронавірус?», та інші.

На жаль, не завжди власна домівка може бути найбезпечнішим місцем для дитини. Особливо актуальним це стає для тих, хто живе з уязвленими батьками, або страждає від домашнього насильства. Тому радимо педагогам частіше дистанційно комунікувати з учнями з таких сімей та принагідно, нагадуємо, що Національна гаряча лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації «Ла Страда – Україна» працює у звичайному режимі – безкоштовно, анонімно, конфіденційно. Всі можуть звернутися (або перенаправити до фахівців) за номерами: 0 800 500 335 (зі стаціонарних) або 116 123 (з мобільних), коли потребуватиме допомоги.

Що можна запропонувати дитині для організації змістовного дозвілля під час карантину:

1. Читання цікавих книжок та журналів.

Чарівна скарбничка казок.

Казки, легенди та байки, легенди для дітей українською мовою

<http://skarbnuka.com/>

Народні казки.

Літературні казки.

Казки у віршах.

Легенди.

Аудіоказки.

Відеоказки.

Журнал для дітей віком від 4 до 10 років, їхніх батьків і педагогів

<https://jmil.com.ua/2020-1>

3. Огляд дитячої літератури на каналі YouTube

Відеоблог Всі Книги на каналі

YouTube <https://bitly.su/GFWizlr>

Ведення читацького записника.

Важливо використовувати при цьому творчий підхід: ілюструвати події чи зображувати героїв твору; придумувати власну кінцівку чи змінювати сюжет.

Ведення власного щоденника сприятиме розвитку пам'яті, вмінню чітко, змістовно висловлюватись та рефлексувати.

Створення власного лепбука, книжки.

<https://uk.etcetera.media/lepbyuk-yak-zrobiti-svoyimi-rukami-i-de-skachati-shabloni.html>

Творчі заняття (аплікації, вишивки, виготовлення ляльок-мотанок, вироби з паперу, тканини, глини).

Наприклад, квест «Знайди у себе

вдома 10 речей, пов'язаних з українською символікою».

Вікторина у VIBER. Це один із найзручніших додатків для швидкого зв'язку. З його допомогою можна провести вікторину стосовно найближчої історичної дати місяця, дня народження визначних постатей. Під час вікторини учні покращать свої навички з пошуку інформації та швидкості набору тексту, а також розвиватимуть критичне мислення.

Суттєвою допомогою в процесі дистанційної підтримки освітнього процесу під час карантину можуть стати:

фонди віртуальних інтернет бібліотек

www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського

www.chl.kiev.ua/ – Національна бібліотека України для дітей

exlibris.org.ua – українська електронна бібліотека: історія, публіцистика, художня література

<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України

<https://old.uinp.gov.ua/ebooks> – електронні видання Українського інституту національної пам'яті.

освітні ресурси:

<https://bitly.su/05zB0d> – «Цікава наука»;

<https://naurok.com.ua/> – для вчителів та учнів;

<https://prometheus.org.ua/zno/> – проект масових відкритих онлайн-курсів в Україні.

Twitter: @pravniki_osviti Instagram: pravniki_osviti

<https://www.ed-era.com/zno/> – цікава інформація про дистанційну освіту;

<https://learn.org.ua/> – Проект дистанційної освіти від «Освіторії».

Для цієї діяльності можна скористатись такими інструментами:

Платформа для дистанційної роботи classtime (режим доступу

<https://www.classtime.com/uk/>

Одним з важливих чинників продуктивної організації дистанційного спілкування педагогів з учнями та батьками є знання нормативно-правових документів.

Нормативна база щодо роботи педагогів у час карантину:

Конституція України. Конвенція «Про права дитини» (ратифікована Постановою ВР від 27.09.91 № 789-XII);

Закони України:

«Про освіту»;

«Про повну загальну середню освіту»

«Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III;

«Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 № 1629-IV;

«Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI;

«Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI;

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII;

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Концепція «Нова українська школа»

Валентина ЮВА,

методист з виховної роботи НМЦ виховної роботи та позашкільної освіти Хмельницького ОІППО.